

MITROPOLITUL NECTARIE COTLARCIUC (1924-1935)

Pr. drd. Constantin CENUȘĂ,
Facultatea de Istorie, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava

Abstract

After an impressive career as a professor and dean at the Faculty of Theology in Cernauti, Nectarie Cotlarciuc was appointed bishop of Alba-Ismail, and then he was established as Metropolitan of Bukovina. In addition to his teaching activity he had a fruitful publicist activity, being the author of many works regarding Ecclesiastical Law, Philosophy, Homiletic, Liturgical Studies. As a bishop he was the delegate of our Church at some ecumenical congresses in Stockholm and Lausanne, at the Conference of the Anglican bishops in the Lambeth Palace, at the Congress of old Catholics in Vienna and Bonn.

Keywords: History of Bukovina, Bishop, Metropolitan Nectarie Cotlarciuc, Church mission

Devenind vacant locul de mitropolit al Bucovinei, prin retragerea mitropolitului Vladimir Repta în ziua de 7 noiembrie 1924, marele Colegiu l-a ales mitropolit al Bucovinei pe Episcopul Cetății Albe și Ismailului, Nectarie Cotlarciuc.

Nectarie Cotlarciuc (din botez Nicolae) s-a născut pe 7 februarie 1875 în Stulpicani, județul Suceava, ca fiu al cantorului bisericesc din sat, Neculai Cotlarciuc, și al învățătoarei Ioana¹. A absolvit școala primară din satul natal, urmând apoi cursurile Liceului din Suceava (1887-1895). După ce-și dă bacalaureatul, în 1895, se înscrie la Facultatea de Teologie din Cernăuți, apoi la cea de Litere și Filozofie, audiind, în paralel, cursuri de drept bisericesc roman și bizantin la Facultatea de Drept. După ce și-a luat licența, iar mai apoi și doctoratul

---

¹ Mama sa s-a călugărit la bătrânețe, primind numele Iuvenalia. A fost stareță la mănăstirea de binefacere și îngrijire a bolnavilor din Cernăuți și este înmormântată în cimitirul Horecea din Cernăuți.

în Teologie și Filozofie la Universitatea din Cernăuți, își va perfecționa studiile la Universitățile din Bonn, cu renumitul canonist și jurist U. Stutz, Viena, cu marele pastoralist H. Swoboda, și, ulterior, Würzburg și München².

Revenind în Bucovina, este numit, în vara anului 1901, profesor suplinitor la Liceul nr. 1 din Cernăuți, devenit Liceul „Aron Pumnul”, fiind și bibliotecar de clasa I al Bibliotecii Universității. În același an, se căsătorește cu Aurora Țurcan, fiica protopopului D. Țurcan, din a căror căsătorie au rezultat cinci copii, între care Dragoș, viitor atașat la Legația Română din Sofia, Bulgaria.

În perioada când a fost și bibliotecar la Biblioteca Universității din Cernăuți și-a intensificat munca stăruitoare de cărturar, pregătind lucrările sale științifice, care abordează domenii distincte: drept bisericesc, teologie fundamentală, teologie pastorală ș.a. Aceste lucrări dovedesc nu numai preocupările științifice ale lui Nicolae Cotlarciuc, ci sunt, totodată, dovada unei vaste culturi teologice și filosofice. Pregătirea sa științifică solidă, întărită prin migăloasa muncă de cercetător, îl face să intre în învățământul universitar (în 1915). Este numit profesor titular de Teologie Practică, după care ajunge decan al Facultății de Teologie, în 1920-1921. În primul parlament și în al treilea, a fost ales de Universitate în senatul corpurilor legiuitoare³.

Catedra universitară impunea și mari obligații, pe care profesorul Nectarie Cotlarciuc le-a îndeplinit cu prisosință, dovedind o perfectă onorabilitate față de sine și față de studiu, un devotament față de munca de la catedră și dăruirea cu care venea în fața studenților. Astfel, el a întruchipat, desăvârșit, chemarea-vocație de profesor.

În 1918, în urma unei gripe spaniole, soția sa moare, iar preotul Nicolae hotărăște să intre în cinul monahal, ceea ce se va și petrece în 1923, la Mănăstirea Putna, primind numele de călugărie Nectarie. Pe 23 martie 1923, este ales de marele Colegiu episcop al Cetății Albe și Ismailului, fiind primul vlădică al acestei proaspăt-reînființate eparhii moldave, cu strălucite tradiții medievale, care,

---

² Mircea Lutic, *Nectarie Cotlarciuc – un arhiepiscop înzestrat cu alese virtuți naționale*, în „Glasul Bucovinei”, nr. 3, 1994, pp. 19-27; *Enciclopedia ortodoxiei românești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2010, pp. 218-219.

³ Romulus Candea, *Noul Mitropolit al Bucovinei: Nectarie*, în „Candela”, 1924, pp. 461-467.

cu peste cinci sute de ani în urmă, a dat pe cel dintâi mitropolit al Țării Moldovei, Iosif I Mușat⁴. A fost hirotonit episcop în Catedrala mitropolitană din Iași și, pe 20 mai 1923, a fost instalat în scaunul arhieresc. Iată ce relatează presa vremii despre momentul alegerii lui Nectarie Cotlarciuc ca episcop de Cetatea Albă și Ismail: „Profesorul Nicolae Cotlarciuc, astăzi Episcop la Cetatea Albă, după toate drepturile și tradițiile țării, este cel dintâi român din Bucovina care primește această înaltă demnitate bisericească în altă parte a patriei noastre întregite. Dânsul este chemat să contribuie, ca episcop, nu numai la înălțarea vieții noastre bisericești, în acest colț al vechii Moldove, de unde a pornit cel dintâi mitropolit al țării în vremea lui Alexandru cel Bun, ci dânsul are menirea de a fi, totodată, și un harnic și conștient răspânditor al ideii Unirii și un propagator al unificării sufletești a neamului nostru, din toate colțurile pământului românesc. Cu pregătirea științifică ce o are, cu bunătatea și cu modestia lui creștinească, nu ne îndoim că noul Episcop Nectarie va începe o activitate binecuvântată de Cel de Sus în Arhiepiscopia cea nouă și totuși atât de veche din Cetatea Albă”⁵.

Dragostea nemărginită cu care a fost înconjurat de clerul și poporul pe care avea să-l păstorească în acea parte a Moldovei este o vie dovadă că episcopul Cetății Albe și Ismailului a mers pe căile Apostolului Pavel și că obligațiile pe care acest apostol le-a impus unui episcop au fost o neconținută preocupare sufletească a Episcopului Nectarie. Ceea ce l-a caracterizat pe vlădica Nectarie, îndeosebi, era dragostea pentru creștinii cei buni și modești, aducându-le cuvântul mângâierii, cuvântul lui Hristos, dându-le, atât țăranilor de la sate, cât și copiilor cu suflete curate sau elitei intelectuale, hrana cea bună și sănătoasă, având în vedere faptul că Basarabia ieșise de sub ocupația rusească de 106 ani (1812-1918). Nu era ușor. Slova românească tipărită era rară, căile de comunicare nu erau bune. Eparhia era izolată de celelalte eparhii românești. Cuvântul tipărit, răspândit de episcop îndeosebi prin micile și folositoarele cărțile de rugăciuni, a fost primit cu nesaț de cei dornici de lumina credinței, dar și de iubirea de neam și de țară. O mână binecuvântată îi ținea strâns uniți pe toți cei de acolo, într-o întărire a Bisericii strămoșești

⁴O bibliografie completă la Ciprian Zaharia, *Iosif I Mușat, întâiul mare ierarh român*, f.l., 1987.

⁵Radu Căndea, *Episcopul Nectarie Cotlarciuc*, în „Candela”, aprilie 1923.

și întru respectarea legilor statului român, cu care basarabeni au hotărât să se unească pe 27 martie 1918. Episcopul nu a cruțat interesele personale sau ale clericilor, când acestea se puneau de-a curmezișul interesului obștesc. Episcopul Nectarie Cotlarciuc a predicat înțelegerea, împăcarea, unirea sufletească, a cerut respectarea drepturilor de stăpânire ale statului român. Îngăduitor față de toți, iertător față de greșeli, episcopul Nectarie a cerut însă cu hotărâre, cu demnitate și insistență, ca toți să dea „Cezarului ce-i a Cezarului” și limbii românești și credinței ceea ce li se cuvine.

În această eparhie tânără încredințată spre păstorire a fost, deopotrivă, un bun spirit organizator, dar și un cetățean devotat. A adus cu sine nu numai conștiința îndatoririlor unui episcop, pe care le-a îndeplinit cu fidelitate, ci și a drepturilor primite prin canoane și consfințite prin tradiție și istorie. Sub înfățișarea blândă și îngăduitoare a chiriarhului, a dovedit că are puterea și priceperea de a face să fie respectate aceste drepturi de toți.

Toate aceste calități concretizate în realizări în plan pastoral-misionar l-au recomandat să fie ales și investit în scaunul mitropolitan al Bucovinei, pe 9 noiembrie 1924, scaun rămas vacant prin retragerea, din motive de sănătate, a Mitropolitului Vladimir Repta. A primit investitura și apoi a fost instalat în scaunul mitropolitan din Cernăuți în ziua de 10 noiembrie 1924, eveniment care s-a petrecut într-o obștească însuflețire la Cernăuți, în prezența Regelui Ferdinand și a Reginei Maria, a Patriarhului Miron Cristea, a numeroșilor reprezentanți ai Guvernului și a unei mulțimi de credincioși⁶.

De la Cetatea Albă și Ismail, Nectarie Cotlarciuc a venit cu prețioase experiențe, câștigate în timpul păstoriei, pe care, cu mult tact, le-a cultivat în Cernăuțiul tineretilor și al activităților sale culturale și științifice. Ca fost profesor de Teologie Pastorală și ca fost episcop al Cetății Albe și Ismailului, Nectarie Cotlarciuc avea pregătirea cea mai potrivită, atât teoretică, cât și practică, pentru a fi un bun arhiepiscop al Bisericii Ortodoxe din Bucovina.

Timpul în care Nectarie Cotlarciuc ajunge în scaunul arhieresc de la Cernăuți era unul dificil și aștepta rezolvarea multor probleme. În noile condiții social-politice statornicite în Bucovina de după Unirea din 1918, au fost restructurate conferințele pastorale și activitatea

---

⁶ „Anuarul Diocezei Bucovinei”, 1924.

Adunării eparhiale și a Consiliului eparhial, s-a reglementat activitatea protopopiatelor și s-au remaniat serviciile de administrare și exploatare a bunurilor bisericești, s-au înființat o casă de pensuni și alta de economii, credit și ajutor ale eparhiei, un fond de editură al Arhiepiscopiei și un mare muzeu arhidiecezan, a fost introdusă instituția de inspectori misionari, care a contribuit la regenerarea vieții religioase și a atmosferei morale din viața clerului, dar și a societății. Din dorința apropierei Bisericii de necesitățile cotidiene, concrete, s-au deschis la Cernăuți o școală și un atelier de pictură bisericească, un internat eparhial de băieți și un cămin al preoților, iar la Putna un atelier de strungărie și de sculptură în lemn. La mănăstiri au fost promovate albinăritul, pomicultura și piscicultura. Au fost create instituții de ajutor reciproc pentru preoții și cantorii bisericești, a fost deschisă casa de adăpost de pe Rarău.

Proiectul de lege pentru organizarea cea nouă a Bisericii era în ultima sa fază de elaborare; această lege fiind votată în mai 1925, ea trebuia aplicată de la 1 iunie 1926. În baza Legii de organizare, Mitropolitul Nectarie, în conlucrarea cea mai strânsă cu Consiliul eparhial și cu Adunarea eparhială a Bucovinei, s-a îngrijit de alcătuirea diferitelor regulamente și instrucțiuni necesare pentru bunul mers al Bisericii⁷.

Nu putem să nu amintim și de faptul că el a fost preocupat de starea fizică a bisericilor și mănăstirilor, mai ales de cea a monumentelor istorice. Astfel, în timpul arhipăstoririi sale, s-au făcut

---

⁷ Dintre acestea amintim: Regulamentul pentru organizarea și funcționarea Consiliului eparhial (28 noiembrie 1925); Regulamentul interior de organizare a serviciilor pentru administrarea și exploatarea bunurilor Fondului Bisericii Ortodoxe Române din Bucovina (28 noiembrie 1925); Regulamentul privitor la aplicarea Statutului funcționarilor publici ai Eparhiei Bucovinei (8 octombrie 1926); Regulamentul pentru înființarea Casei de Pensii a eparhiei (votat în ședința Adunării eparhiale de pe 11 octombrie 1926); Regulamentul intern pentru Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Bucovinei (9 noiembrie 1926); Regulamentul pentru înființarea și administrarea fondului de editură al Arhiepiscopiei Cernăuților (14 noiembrie 1926); Regulamentul pentru organizarea și funcționarea Casei de economii, credit și ajutor a Eparhiei Bucovinei (21 decembrie 1927); Instrucțiunile pentru funcționarea serviciilor centrale ale Fondului Bisericesc; Instrucțiunile pentru administrarea ocoalelor silvice; Instrucțiunile pentru serviciul de canton (12 decembrie 1927); Regulamentul pentru conferințele pastorale (27 iunie 1928); Regulamentul pentru organizarea protopopiatelor (7 septembrie 1928).

reparații la bisericile istorice monumentale ruinate sau degradate în timpul războiului sau prin uzajul natural. Astfel, au fost reparate următoarele unități de cult: mănăstirile Putna, Sucevița, Dragomirna și „Sfântul Ioan cel Nou” din Suceava, douăzeci și două de biserici parohiale de zid și șase biserici din lemn⁸. În trei parohii, Horodnicul de Jos, Gemenea și Oprișeni, s-au terminat clădirile noilor biserici, începute încă dinainte de război. Au fost zidite biserici parohiale sau filiale la Breza, Burla, Cârlibaba, Slobozia, Comănești Vechi, Frasin, Gropeana, Hurjeni, Schitul Iablănuți, Laura, Măzănăiești, Mihoceni, Onuț, Rohozna, Tătărășeni, Valea Putnei, Vășcăuți pe Siret, Vișnicioare și Voitinel⁹. La acestea se adaugă alte biserici noi: „Sfântul Nicolae” din Cernăuți, Vama de Sus, Pătrăuți, Botuș, Ortoaia, Vama de Jos, Secuiteni și Seletin. În perioada păstoririi sale au fost zidite case parohiale noi în 26 de parohii și s-au făcut reparații la 223 de case parohiale.

Mitropolitul Nectarie a dorit să construiască o biserică monumentală în comuna natală, Stulpicani. În acest scop a făcut un schimb de teren și case cu ocolul silvic, pentru a construi biserica în centrul satului. Nu a apucat să o vadă terminată, pentru că o boală grea i-a măcinat sănătatea și a trecut la cele veșnice, pe 4 iulie 1935, fiind înmormântat la Cernăuți¹⁰.

Bogata sa activitate administrativă a fost dublată și de o implicare profundă în activitatea pastoral-misionară. În 1924, când Sfântul Sinod a dat ordin să fie îndreptat calendarul, Mitropolitul Nectarie a făcut dese vizite pastoral-misionare pentru lămurirea celor ce se opuneau, dând îndrumările necesare pentru înțelegerea acestei schimbări.

Apreciat de contemporani drept unul dintre românii cei mai reprezentativi ai Bucovinei, Nectarie Cotlarciuc a luat parte activă la mai toate manifestările actuale de anvergură ale spiritualității noastre, imprimându-le un statut de distinsă considerație și autoritate.

---

⁸ Bisericile „Sfântul Ioan Botezătorul” din Siret, „Sfânta Treime” din Pătrăuți, „Sfântul Ilie” din Voroneț și Volovăț, Vatra Moldoviței, „Sfântul Dumitru”, „Sfântul Nicolae” și „Sfântul Ioan Botezătorul” din Suceava, Zaharești, Solca, Toporăuți, Părhăuți, „Sfântul Onufrie” din Siret.

⁹ „Anuarul Diocezei Bucovinei”, 1926-1935.

¹⁰ Biserica a fost terminată abia în 1951.

S-a afirmat ca un aprig militant pentru realizarea idealului sacru de unire, ca un propagandist înflăcărat al comuniunii de suflet și de simțire a românilor de pretutindeni. După marele act al Unirii, s-a aflat mereu pe linia întâi, în osteneala de întărire a țării și de consolidare a energiilor naționale, a trăit alături de poporul său atât momentele de speranță și de înălțare, cât și cele de dezamăgire și declin, condannând, ba chiar detestând, manifestările de neînțelegere și discordie între conaționali și declarându-se cu tărie adversar al veleităților și animozităților personale în munca pentru propășirea neamului. „E dureros, scria el, că în Țara Românească mai sunt astăzi și suflete inconștiente, care nu apreciază zilele mari pe care le trăim, suflete care seamănă otrava invidiei și a învrăjbirii, făcându-se coadă la toporul dușmanilor țării. Neprieteni are fiecare om și, cu atât mai mult, un popor. Neprietenii poporului nostru voiesc să distrugă armonia noastră socială, încearcă să ne înghită și e zdrobitor când și români, ba chiar dintre acei care cred că vorbesc în numele multora, care cred că au și oarecare răspundere, dau mâna vrăjmașilor noștri și vând sentimentele lor naționale și patriotice pentru ambiții mici omenești.”¹¹

Dar certitudinea salvării prin credință și prin valorificarea resurselor inepuizabile de civism germinând în sânul națiunii nu l-a părăsit niciodată, alimentându-i convingerea că „viitorul nostru e în gloatele largi ale poporului de la țară. Sufletul acestui popor e crescut în religiozitatea casei bătrânești, cu busuioc și lumânare. Aceste gloate trebuie cultivate, luminate și păstrate în morala părinților noștri și atunci mântuirea va fi și a noastră”¹².

Ca savant, s-a impus atât în știința profană, cât și în cea teologică. În 1906, cu ocazia Expoziției generale române de la București, unde a participat și Bucovina, a alcătuit catalogul obiectelor din tezaurul artistic și documentar local și a întocmit o succintă panoramă a procesului literar arborosean, în care, urmând metoda istorică, adică pornind de la realitățile social-politice, a propus, printre primii, o sistematizare și o periodizare a lui, începând de la origini, până în pragul secolului XX.

Tărâmul său de acțiune în cercetare a fost Teologia. Conjugând într-un mod fericit munca didactică la catedră cu cea științifică,

¹¹ Citat în „Glasul Bucovinei”, an VII (1925), nr. 1725, 1, ianuarie, p. 1.

¹² *Ibidem*.

bazată pe o temeinică cultură generală, el a lăsat lucrări de o certă valoare, mai ales în domeniul Dreptului bisericesc și al Teologiei sistematice, fundamentale și practice. Scrierile sale cuprind cele mai diverse probleme ale jurisdicției canonice, precum dreptul matrimonial, ctitoricesc și de patronat, dreptul averii și ocrotirea socială în Biserica Ortodoxă etc.

Istoriograf și teoretician de vază al patronatului referitor la Fondul Bisericesc din Bucovina, a investigat această instituție sub toate aspectele, aducând de cele mai multe ori argumente peremptorii, susținute de un material arhivistic inedit. A scris, de asemenea, un scurt istoric al tuturor ctitoriilor moldovenești, studii de apologetică, filozofie și psihologie a religiei, de istoriografie bisericească, de omiletică și de teologie pastorală, a descoperit și a dat publicității acte și documente vechi din Bucovina.

Opera sa, scrisă în limba română și germană, a văzut lumina tiparului fie la Cernăuți, fie la Viena, Mainz, Tübingen, Stuttgart, Paderborn, beneficiind de aprecierile elogioase ale unor specialiști cu renume european¹³. A fost o prezență activă în publicațiile teologice românești: „Candela”, „Credința”, precum și în publicațiile germane „Zeitschrift für Kirchenrecht”, „Wochenschrift für homiletische Wissenschaft”, „Archiv für Kirchenrecht”, „Deutsche Zeitschrift für Kirchenrecht” etc.

„Arhipăstor pătruns de zel apostolic și înzestrat cu energie creatoare”, cum îl aprecia în vremea sa Valerian Șesan, neobosit osârduitor pe ogorul culturii, animat de o pasiune vie pentru valorile spirituale ale poporului său, om al cetății în accepția cea mai înălțătoare, care a considerat spațiul confesional un teren fertil de manifestare a virtuților de neam, mitropolitul Nectarie Cotlarciuc deține, după expresia lui Ion Nistor, „un loc de merit și de recunoștință în istoria Bisericii din Bucovina”.

Pentru înalta sa pregătire misionară și ecumenică a fost delegat al Bisericii Ortodoxe Române la câteva congrese ale Mișcării Ecumenice

---

¹³ Din moștenirea sa științifică mai semnalăm: *Scaunul patriarhal ortodox din Constantinopol* (1903); *Ceva despre reforma patronatului bisericesc din Bucovina* (1904); *Istoricul literaturii românilor din Bucovina* (1906); *Dreptul de ctitorie și patronatul bisericesc în principatul Moldovei și în Bucovina* (1907); *Subiectul averii bisericești în Biserica din răsăritul apropiat* (1909); *Despre problema esenței materiale, spirituale a Dumnezeirii* (1910).

(Stockholm, 1925, și Lausanne, 1927), la Conferința episcopilor anglicani din Palatul Lambeth (1930), la Congresul vechilor catolici de la Viena și Bonn (1931)¹⁴.

Din cele arătate constatăm că vrednicul de pomenire Mitropolit Nectarie Cotlarciuc, în puținii ani de păstorie, a desfășurat o vastă activitate administrativ-bisericească misionară și culturală în cadrul Mitropoliei Bucovinei și a Bisericii Ortodoxe Române. Viața Mitropolitului Nectarie a fost marcată de multe bucurii, dar, totodată, și de multe neazuri, supărări și suferințe, care au săpat la rădăcina trupului său până l-au doborât. A trecut la cele veșnice la vârsta de 60 de ani. La slujba de înmormântare, pe 7 iulie 1935, a participat un reprezentant al regelui, generalul Ilasievici, Patriarhul Miron Cristea, reprezentanți ai Sfântului Sinod, preoți și călugări, miniștri, o mare obște de credincioși din satul natal Stulpicani, care au venit cu bucime și fluiere.

Pentru meritele deosebite și activitatea desfășurată în cadrul Bisericii neamului, Mitropolitul Nectarie a fost decorat cu „Marele cordon al Sfântului Mormânt”, „Marea cruce a ordinului «Coroana României»”, Comandor al ordenelor „Steaua României” și „Coroana României” și „Răsplata muncii pentru Biserică, cl. I”¹⁵.

---

¹⁴ Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, ediția a doua revăzută și întregită, Editura Enciclopedică, București, 2002, pp. 126-127.

¹⁵ „Anuarul Arhidiecezei Ortodoxe a Bucovinei”, 1935.